Πρώιμη Παρέμβαση για Παιδιά με στοιχεία ΔΕΠΥ στην Προσχολική Εκπαίδευση

Δρ. Κατερίνα Σαραφίδου
Σχολική Σύμβουλος
Προσχολικής Αγωγής

Η προσχολική αγωγή

- υποστηρίζει τις ραγδαίες εξελίξεις σε όλους τους τομείς ανάπτυξης
- διαδραματίζει αντισταθμιστικό ρόλο
- μειώνει τις διαφορές ανάμεσα στα παιδιά
- συμβάλλει στην πρώιμη παρέμβαση

www.fppt.info

Παράγοντες επικινδυνότητας

μπορεί να ανιχνευτούν σε βρεφική ηλικία, σίγουρα όμως, μπορεί να εντοπιστούν από την ένταξη των παιδιών στο νηπιαγωγείο.

www.fppt.info

Πρώιμη παρέμβαση

- ✓ όλες οι μορφές παιδοκεντρικών δραστηριοτήτων εξάσκησης και εκπαίδευσης
- ✓ καθώς και δραστηριοτήτων που αφορούν στην καθοδήγηση των γονέων αμέσως μετά τον προσδιορισμό της αναπτυξιακής κατάστασης των παιδιών.

Η πρώιμη παρέμβαση απευθύνεται
στο ίδιο το παιδί, στους γονείς, καθώς και στην οικογένεια
και στο ευρύτερο περιβάλλον.

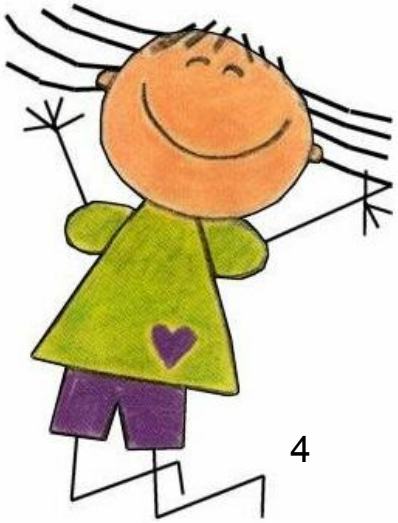

www.fppt.info

Σε ό,τι αφορά το ίδιο το παιδί:

Η πρώιμη παρέμβαση μπορεί να ανατρέψει τους παράγοντες επικινδυνότητας

Σε ό,τι αφορά τους γονείς:

- στην **αποενοχοποίηση** των γονέων
- την **καθοδήγηση** των γονέων για ανάπτυξη σχέσεων με άλλους.
- τη **δημιουργία ευκαιριών κοινωνικοποίησης**.
- τη **σωστή πληροφόρηση** για ιατρική, ψυχολογική και εκπαιδευτική αντιμετώπιση.
- **την ενεργό συμμετοχή** τους
- να **αποδεχτούν το πρόβλημα του παιδιού**

Σε ό,τι αφορά την οικογένεια:

- Η πρώιμη παρέμβαση μπορεί να εμποδίσει προβλήματα που πιθανά θα προκύψουν από τη στάση των αδελφών.

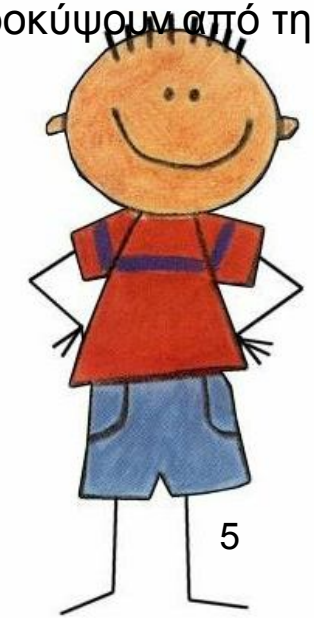

www.fppt.info

Η πρώιμη παρέμβαση

Μπορεί να αντισταθμίσει κάποιες ανεπάρκειες ταρέχοντας στο παιδί καλύτερο μηχανικό εξοπλισμό,

- να ανταποκρίνεται καλύτερα στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος
- να αντισταθμίσει «χαμένες» ικανότητες με κάποιες άλλες,
- να βελτιστοποιήσει τις ήδη η υπάρχουσες

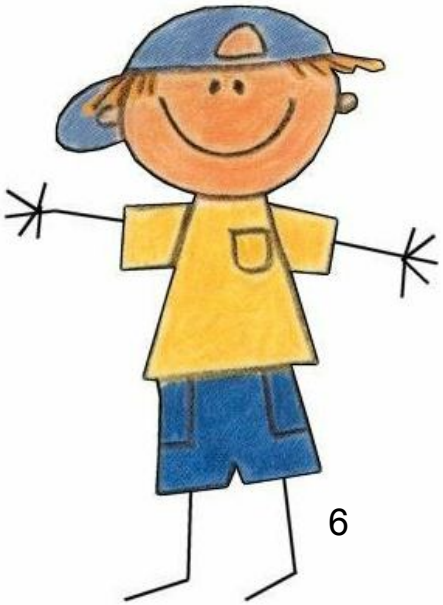

www.fppt.info

Η πρώιμη παρέμβαση

Ανησυχούμε όταν το παιδί δυσκολεύεται στην κινητικότητα

- περπάτημα
- ανεβοκατέβασμα σκάλας
- πιάσιμο μικρών αντικειμένων με τα δάχτυλα
- αποφεύγει δραστηριότητες που έχουν σχέση με βάψιμο, ζωγραφική, κόψιμο,
- αδυνατεί να ζωγραφίσει έναν κύκλο, να κουμπώσει το φερμουάρ του, να παίξει με παζλ ή τουβλάκια

Ανησυχούμε όταν δεν αναπτύσσει κοινωνικές σχέσεις

- Δυσκολεύεται να επιλέξει κάτι, ανάμεσα σε πολλά.
- Δεν ασχολείται πολύ ώρα με την ίδια δραστηριότητα.
- Κάθεται μόνο του στο διάλειμμα,
- Δεν έχει φίλους.
- Δεν έχει καλούς τρόπους

Όταν το παιδί, δεν επικοινωνεί επαρκώς

- Αποφεύγει να μιλά σε ενηλίκους
- Μερικές φορές χρησιμοποιεί μωρουδίστικο λόγο
- Φαίνεται ότι ακούει, αλλά δε μιλάει

www.fppt.info

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΕΠΥ;

Η **Δ**ιαταραχή **Ε**λλειμματικής **Π**ροσοχής - **Υ**περκινητικότητας (ΔΕΠΥ - διεθνώς ADHD: **A**ttention **D**eficit **H**yperactivity **D**isorder) είναι

- από τις περισσότερο μελετημένες και τεκμηριωμένες κλινικές διαταραχές παγκοσμίως
- από τις συχνότερες νευροαναπτυξιακές διαταραχές της παιδικής και εφηβικής ηλικίας
- η συχνότερη διάγνωση μάθησης και συμπεριφοράς στη σχολική ηλικία.

Εκδηλώνεται σαν δυσκολία στη συγκέντρωση της προσοχής, με (ή συχνά χωρίς) υπερδραστήρια και παρορμητική συμπεριφορά, παρουσιάζεται στο 5-7% των παιδιών και στις περισσότερες περιπτώσεις παραμένει στην εφηβεία και στην ενήλικη ζωή.

www.fppt.info

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΕΠΥ;

Τα συμπτώματα της ΔΕΠΥ, αν και ενοχλητικά, συχνά υποτιμώνται καθώς μοιάζουν συνηθισμένα για παιδιά σχολικής ηλικίας ή άλλοτε αποδίδονται σε οικογενειακές και άλλες περιβαλλοντικές αιτίες.

Στην πορεία της ζωής επιπλέκονται σε ποσοστό μεγαλύτερο από 70% με άλλα προβλήματα που καθορίζουν την έκβαση και προκαλούν σημαντική επιβάρυνση στα πάσχοντα άτομα και την κοινωνία.

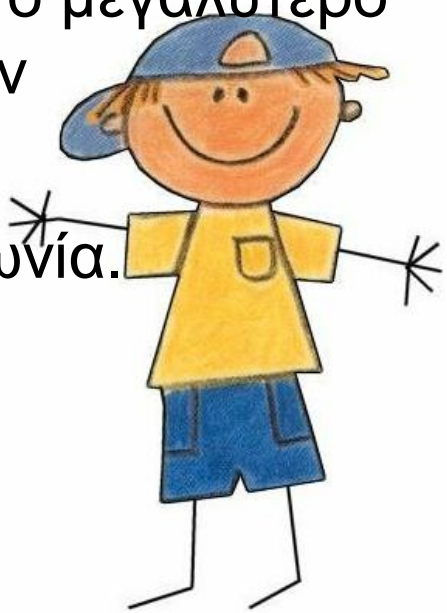

www.fppt.info

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΕΠΥ;

Η ΔΕΠΥ έχει συνήθως σοβαρό αντίκτυπο στην υγεία, στην προσαρμογή και στην ποιότητα ζωής των παιδιών

- χαμηλή σχολική επίδοση και ακαδημαϊκή εξέλιξη
- προκλητική συμπεριφορά και επιθετικότητα
- συναισθηματικές δυσκολίες
- αυξημένο κίνδυνο για ατυχήματα
- κατάχρηση ουσιών
- παραβατικότητα
- πολλαπλές επιπτώσεις στην οικογενειακή ζωή

ενώ οδηγεί σε σημαντικές δυσκολίες προσαρμογής στις απαιτήσεις της ενηλικίωσης

- μειωμένη επαγγελματική παραγωγικότητα
- περιορισμένες επαγγελματικές προοπτικές
- προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις

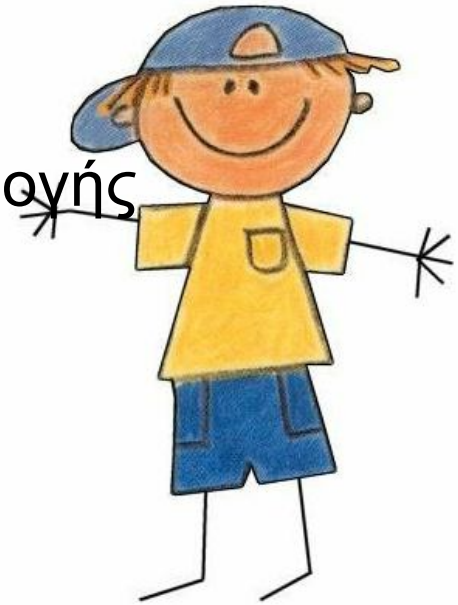

www.fppt.info

το παιδί ΔΕΠΥ στο νηπιαγωγείο

- πολλά παιδιά προσχολικής ηλικίας παρουσιάζουν συμπεριφορές, οι οποίες είναι χαρακτηριστικές της διαταραχής αυτής

- Είναι **ενεργητικά**, ο Debesse χαρακτήρισε την προσχολική ηλικία του «κατσικοπόδαρου»
- εύκολα η **προσοχή** τους μπορεί να αποσπαστεί,

➢ **ο βαθμός**, στον οποίο αυτή η συμπεριφορά εκδηλώνεται.

- Αυτά τα παιδιά είναι συνήθως σε διαρκή κίνηση και μπορεί να μην εξασκούνται σε ικανοποιητικό βαθμό πάνω σε βασικές δεξιότητες.

- Τα παιδιά παρουσιάζουν πολύ γρήγορες αλλαγές κατά τη διάρκεια των προσχολικών χρόνων.

www.fppt.info

το παιδί ΔΕΠΥ στο νηπιαγωγείο

Δεν εμφανίζεται σε μια αμιγή μορφή

Χωρίς την ενδεδειγμένη θεραπευτική αγωγή αφήνει εκατομμύρια παιδιά και ενήλικους, **παρανοημένα και αναίτια μπερδεμένα να παραπαίουν** και να αποκτούν δευτερογενώς ψυχοσυναισθηματικά προβλήματα. (Hallowell & Ratey, 2003).

«δαιμονισμένα», **«κακά» παιδιά**, με **«κακές συμπεριφορές»**

«κουτά», «ξεροκέφαλα», «τεμπέλικα», «φευγάτα» και κάθε είδος συναισθηματικών κακοτυχιών

τα παιδιά ΔΕΠΥ αναπτύσσουν προβλήματα συνήθως με την αυτό-εικόνα τους και τον αυτοσεβασμό τους.

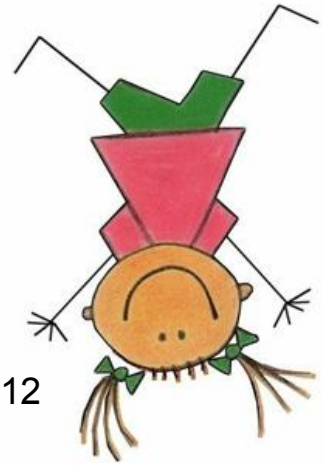

www.fppt.info

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

- Περίπου 3-7%
- Δυσκολίες με δραστηριότητες που απαιτούν προσοχή
- Δυσκολίες συνεργασίας με τα άλλα παιδιά
- Εμπλέκονται λιγότερο στο παιχνίδι σε σχέση με τους συνομηλίκους τους
- Τάση να μη συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις
- των ενηλίκων
- Λιγότερες κοινωνικές δεξιότητες σε σχέση με τους συνομηλίκους

www.fppt.info

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

- Οι εκπαιδευτικοί είναι οι πρώτοι που παρατηρούν το πρόβλημα
- Η μετάβαση από τον παιδικό σταθμό στο νηπιαγωγείο φανερώνει τη δυσλειτουργική υπερκινητικότητα
- Πρέπει να αποκλείονται άλλες καταστάσεις που θα μπορούσαν να εξηγήσουν τη συμπεριφορά:
  - Ψυχοκοινωνικά πρβλ. (διαζύγιο κλπ)
  - Αυτισμός, Νοητική Υστέρηση
  - Αγχώδεις ή συναισθηματικές διαταραχές
  - Νευρολογικές/ιατρικές καταστάσεις
- Ο κλινικός πρέπει να είναι σίγουρος ότι η απροσεξία και η υπερκινητικότητα προκαλούν δυσλειτουργία

www.fppt.info

Αναγνώριση συμπτωματολογίας

✓ Σε κάποια παιδιά η απροσεξία αποτελεί το μεγαλύτερο πρόβλημα, σε άλλα προεξάρχουν η υπερκινητικότητα και η παρορμητικότητα, ενώ κάποια παιδιά μπορεί να έχουν όλη την τριάδα αυτών των συμπτωμάτων.

- Τα παιδιά που έχουν ΔΕΠΥ χωρίς συμπτώματα υπερκινητικότητας - Απρόσεκτος Τ μπορεί να μην γίνουν αντιληπτά, εξαιτίας της έλλειψης διασπαστικής συμπεριφοράς.
- Συχνά ονειροπολούν, «χάνονται» και απασχολούν όταν η σχολική επίδοση αρχίζει να πέφτει.

www.fppt.info

Αναγνώριση συμπτωματολογίας

- Με τον καιρό, τα παιδιά με ΔΕΠΥ καταφέρνουν να ελέγχουν κάποιο κομμάτι υπερδραστηριότητας και την παρορμητικότητα αλλά συνήθως εξακολουθούν να έχουν σημαντικά προβλήματα απροσεξίας, αφηρημάδας και έλλειψης οργάνωσης.
- Κάποιες φόρες μπορεί να υπάρχουν σύντομες χρονικές περίοδοι κατά τις οποίες τα συμπτώματα απουσιάζουν.
- Αυτό μπορεί να προκαλέσει παραπάνω προβλήματα εξαιτίας του ότι οι γονείς και οι δάσκαλοι συγχέουν τα συμπτώματα με ανυπακοή.

www.fppt.info

Αναγνώριση των συμπτωμάτων σε πολύ μικρά παιδιά (3 έως 5 ετών)

- Η διάγνωση στα πολύ μικρά παιδιά μπορεί να είναι δύσκολη διότι συμπεριφορές φυσιολογικές για την ηλικία αυτή μπορεί να μοιάζουν με την ΔΕΠΥ (π.χ., νευρικότητα, υπερβολικό τρέξιμο ή σκαρφάλωμα, δυσκολία να περιμένει στη σειρά).
- Τα συμπτώματα απροσεξίας μπορεί να περάσουν απαρατήρητα διότι από τα μικρά παιδιά συνήθως δεν απαιτείται να διατηρούν την προσοχή τους για μεγάλο χρονικό διάστημα.

www.fppt.info

η διαδικασία αξιολόγησης

- απαιτεί πολλαπλά βήματα και αφορά τη συλλογή πολλών πληροφοριών από διάφορες πηγές. Στην αξιολόγηση λαμβάνουν μέρος **οι γονείς**, **το παιδί**, το **σχολείο** του παιδιού και άλλα σημαντικά για το παιδί άτομα.

- ο Ειδικός θα παρατηρήσει τη **συμπεριφορά** του.

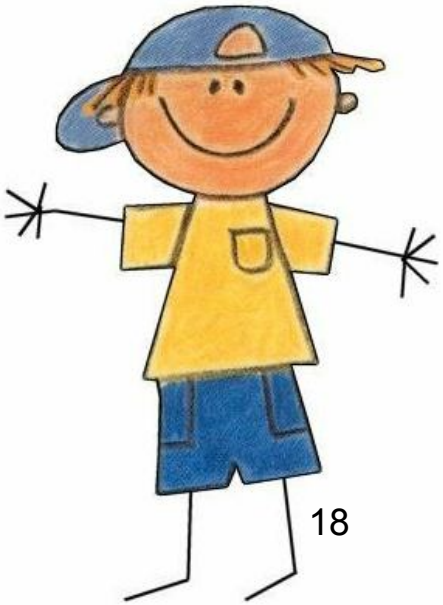

www.fppt.info

Για να επιβεβαιωθεί μια διάγνωση ΔΕΠΥ αυτές οι συμπεριφορές θα πρέπει να:

παρουσιάζονται σε περισσότερα από ένα πλαίσια:

το **σπίτι**, το **σχολείο** και σε **άλλες κοινωνικές καταστάσεις**.

- Να παρουσιάζονται ως πιο σοβαρές σε σχέση με παιδιά της ηλικίας του.
- Να εμφανίζονται για πρώτη φορά πριν από την συμπλήρωση 7 χρόνων του παιδιού.
- Να επιμένουν για περισσότερο από έξι μήνες.
- Να παρεμποδίζουν τη λειτουργικότητα του παιδιού στο σχολείο, το σπίτι, και/ή σε άλλες κοινωνικές περιστάσεις.

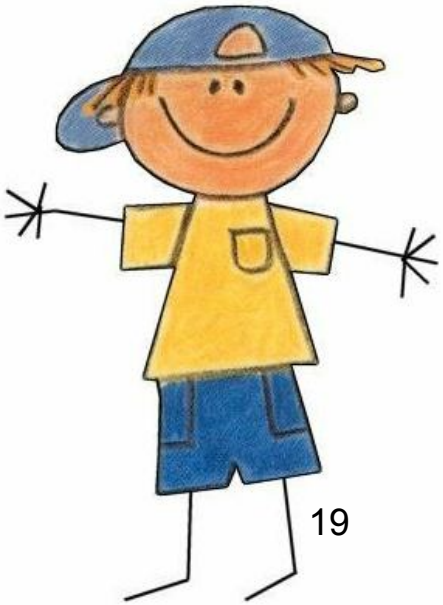

www.fppt.info

Για μια σωστή διάγνωση, ο ειδικός χρειάζεται να πάρει πληροφορίες για το παιδί και από τη δασκάλα της τάξης

- Στη **συμπεριφορά** του παιδιού σας μέσα στη τάξη
- Τις **μεθόδους μάθησης** τις οποίες χρησιμοποιεί το παιδί σας
- Για πόσο **χρονικό διάστημα** τα συμπτώματα αυτά αποτελούν πρόβλημα
- **Πως τα συμπτώματα επηρεάζουν** την πρόοδο του παιδιού σας
- **Πώς έχει προσαρμοστεί το πρόγραμμα της τάξης** για να βοηθηθεί το παιδί σας
- Εάν υπάρχουν κάποιες **άλλες καταστάσεις** οι οποίες μπορεί να επηρεάζουν τη συμπεριφορά του

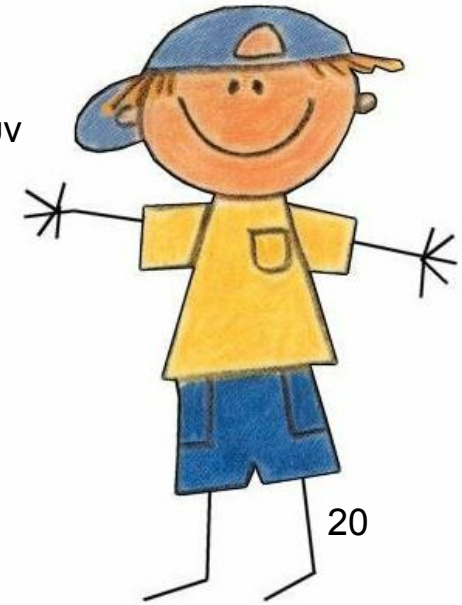

www.fppt.info

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΔΕΠΥ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΓΟΝΕΙΣ

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

ΠΑΙΔ/ΙΚΗ - ΝΛ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

ΑΛΛΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟ ΛΟΓΙΑ

www.fppt.info

ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

- **Αξιολόγηση Τομέων Λειτουργικότητας**
  - Μάθηση- Ακαδημαϊκή λειτουργικότητα
  - Συναισθηματική επιβάρυνση
  - Οικογενειακές Αλληλεπιδράσεις
  - Σχέσεις με τους συνομηλίκους
- **Διατήρηση μακρόχρονης συμβουλευτικής / υποστηρικτικής σχέσης με το παιδί, την οικογένεια, το σχολείο**
- **Αντιμετώπιση των συμπτωμάτων**
- **<u>σε κάθε αναπτυξιακό στάδιο</u> ή**
- **<u>σε αλλαγές</u> του οικογενειακού - ευρύτερου πλαισίου**

www.fppt.info

Τα παιδιά που έχουν δυσκολία να διατηρούν τη συγκέντρωση και την προσοχή τους για ένα ικανό διάστημα χρειάζονται

μια εναλλακτική αντιμετώπιση από το στενό και ευρύτερο περιβάλλον.

Αυτό σημαίνει ότι οι προσδοκίες αλλά και η τακτική αντιμετώπισης πρέπει να προσαρμόζονται ανάλογα με τις **ιδιαίτερες ανάγκες και ιδιοσυγκρασία του παιδιού** με ΔΕΠΥ.

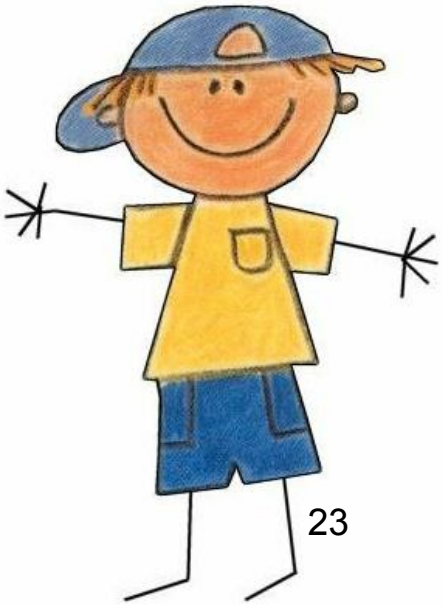

www.fppt.info

βήματα

1. **Διάγνωση**
2. **Διαπαιδαγώγηση**
3. **Δομή**
4. **Προπόνηση ή και ψυχοθεραπεία**
5. **Φαρμακευτική αγωγή**

Ρυθμίζει την παρορμητικότητα, την προσοχή, και την ψυχική διάθεση.

(διορθώνει τη χημική ανισορροπία των νευροδιαβιβαστών) και αν και δεν αποτελεί την πλήρη λύση, *προσφέρει ανακούφιση, όταν γίνεται σωστά*. (Hallowell & Ratey, 2003).

www.fppt.info

το παιδί ΔΕΠΥ στο νηπιαγωγείο

Το οπλοστάσιο νηπιαγωγών και εκπαιδευτικών:
αγάπη, ενδιαφέρον, υπομονή
για το παιδί ΔΕΠΥ

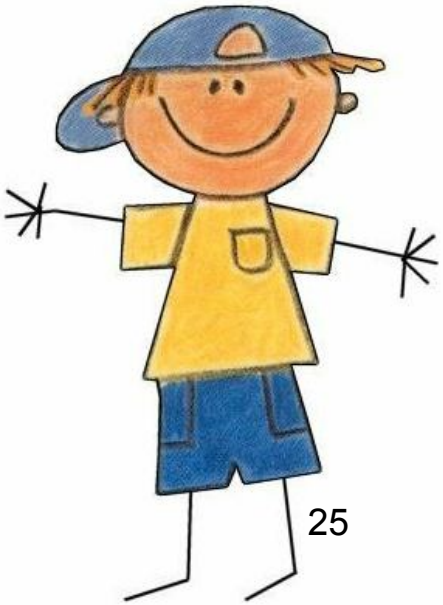

www.fppt.info

γενικές οδηγίες

1. **Δημιουργία καλού ψυχολογικού κλίματος,** διάθεση για συνεργασία, ομαδοσυνεργατικές, άνετο, ευρύχωρο, ασφαλές με καλή οπτική θέση για το παιδί**, ποτέ μόνο ή απομονωμένο**
2. **Αναπλαισίωση με έμφαση στη θετική** ερμηνεία της συμπεριφοράς.

   Δεν ευθύνεται το παιδί για το πρόβλημά του, άρα δεν ωφελεί να θυμώνουμε, να επαναλαμβάνουμε οδηγίες με ύφος απόγνωσης, να τιμωρούμε κ.λπ.

3. **Συνεργασία** και τακτικές συναντήσεις ανάμεσα στι/ους νηπιαγωγούς και στους γονείς του παιδιού**.**
4. **Έλεγχος των επίπεδων αυτογνωσίας** μας, ώστε να ελέγχουμε συναισθήματα και αντιδράσεις και να συνειδητοποιούμε τα συναισθήματα και αντιδράσεις απέναντι στα παιδιά.
5. **Του επιτρέπουμε να κινείται** στην τάξη με κάποιο αποδεκτό (π.χ. μάζεμα υλικών)
6. **Επιβραβεύουμε** κάθε θετική προσπάθεια
7. **Αλλάζουμε τον τρόπο διδασκαλίας**. Ένας στόχος κάθε φορά. Σπάζουμε τις μεγάλες εργασίες σε μικρότερες. Χρησιμοποιήστε σχεδιαγράμματα. Απλοποιούμε τις οδηγίες με εύκολο λεξιλόγιο.
8. **Σαφείς και συγκεκριμένες οδηγίες** με διαδοχικά βήματα

   ν Χρήση/αξιοποίηση οπτικοακουστικών ερεθισμάτων **ν** Χρήση/αξιοποίηση Η/Υ

   ν Αποφυγή ανάθεσης μεγάλων εργασιών , **ν**Έλεγχος της προόδου σε κάθε βήμα εργασίας,

   ν Έπαινος κάθε επιτυχημένης.
9. **Βοήθεια στην τήρηση ημερολογίου εργασιών και επίβλεψη**. Βοήθεια στην τήρηση ημερολογίου εργασιών και επίβλεψη

- Υπενθύμιση της ώρας και των χρονικών περιθωρίων
- Ανάθεση εργασιών σε ζεύγη μαθητών/τριών
- Ανάθεση υπευθυνοτήτων
- Επιμονή στην ολοκλήρωση μιας εργασίας πριν ξεκινήσει μια άλλη
- Συχνός έλεγχος των εργασιών για να τα διατηρεί σε κατάσταση
- Βοήθεια να φτιάχνει κατάλογο με τα πράγματα που χρειάζεται
- Πριν φύγει από την τάξη, βεβαιωνόμαστε ότι έχει καταγράψει. όλα τα βήματα μελέτης στο σπίτι.

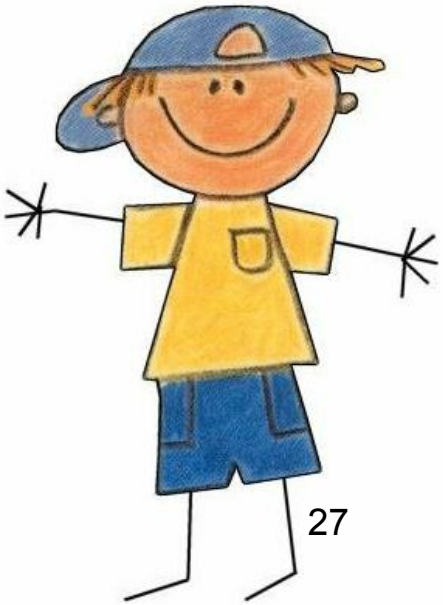

www.fppt.info

Πώς μπορεί να βοηθηθεί ένα παιδί από τους γονείς του;

- **Η αυτοεκτίμηση του γονιού – Θετική στάση**
- Ο γονιός είναι πιθανό να αισθάνεται αδυναμία, ανασφάλεια, απογοήτευση ή θυμό.

Θα πρέπει να είναι γεμάτοι με κατανόηση, υποστήριξη, αυτοπεποίθηση και θετική στάση απέναντι στο παιδί τους. Θα πρέπει να είναι ήρεμοι και χωρίς στρες, να ξεπεράσουν τις ενοχές και τον φόβο τους. Η βοήθεια από ειδικούς είναι απαραίτητη.

- **Όχι τιμωρίες**
- **Ενθάρρυνση – ανταμοιβή**.
- Για παράδειγμα: να επικροτούν την προσπάθειά του, μιλώντας του θετικά, να το φιλούν, να του ρίχνουν βλέμματα επιδοκιμασίας, να το αγκαλιάζουν.

www.fppt.info

- επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες
- Ξεκάθαρες εντολές (όχι με σαρκασμό για να μην τις εκλαμβάνει ως ένα είδος τιμωρίας).
- Ρεαλιστικές προσδοκίες
- "Δώστε χρόνο στο παιδί σας" "time out« ή μέτρα μέχρι το δέκα
- Δραστηριότητες ενίσχυσης της μνήμης εργασίας
- Η φαρμακευτική αγωγή

www.eteadramas.weebly.com

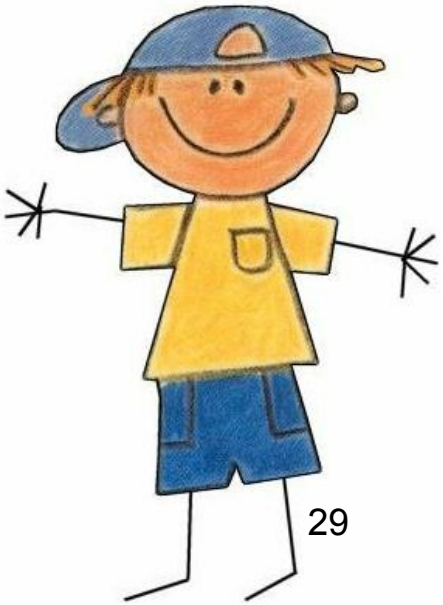

www.fppt.info